Atgrasomojo poveikio vertinimo metodika

Įvadas

1. Atgrasomajam Konkurencijos tarybos veiklos poveikiui yra priskiriami tie atvejai, kai dėl Konkurencijos tarybos įsikišimo tam tikru konkurenciją ribojančios veikos atveju, panašius konkurenciją ribojančius veiksmus vykdantys arba juos vykdyti besiruošiantys ūkio subjektai juos nutraukia arba iš esmės pakeičia. Nors atgrasomasis poveikis negali būti vertinamas kaip tiesioginė ekonominė nauda vartotojams, yra plačiai priimta, kad atgrasomasis poveikis yra netgi svarbesnis negu tiesioginis poveikis[1]. Kai kurių tyrimų rezultatai rodo, kad aktyviai veikiančios konkurencijos institucijos atgraso nuo daugiau kaip 90 proc. visos galimos žalos[2].
2. Draudžiamų susitarimų atveju veiksmingas atgrasymas iš esmės pasiekiamas pakankamai aukštu išaiškinimo lygiu ir atgrasančiomis sankcijomis. Koncentracijų atveju pagrindiniai atgrasymo veiksniai šiek tiek skiriasi nuo draudžiamų susitarimų daugiausia dėl to, kad

[1] Žr., pvz.: 1) Jungtinės Karalystės sąžiningos prekybos tarnybos (*Office of Fair Trading* – OFT) dokumento *The Deterrent effect of competition enforcement by the OFT* , OFT962, 2007, 2.7 pastraipą: *„Daugelis mano, kad atgrasantis įstatymo įgyvendinimo poveikis yra svarbesnis nei tiesioginis poveikis. <...> Taigi JAV teisingumo departamentas (DoJ) parašė: „Tvirtai tikime, kad atgrasymas yra bene svarbiausias galutinis [Antimonopolinio] skyriaus darbo rezultatas“*“(prieiga internete: https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/ukgwa/20140402181127/http:/www.oft.gov.uk/shared_oft/reports/Evaluating-OFTs-work/oft962.pdf).
2) Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) dokumento *Impact evaluation of merger decisions_Policy Roundtables*, OECD 2011, p. 74: *„Atgrasančio poveikio nepaisymas gali reikšmingai sumažinti naudos vartotojams vertinimą. Atgrasančio poveikio vertinimai yra reti ir apytikriai. Nepaisant to, yra požymių, kad tas poveikis yra didelis*“ (prieiga internete: https://www.oecd.org/en/publications/impact-evaluation-of-merger-decisions_24c68f15-en.html).
3) EBPO dokumento *Evaluation of Competition Enforcement and Advocacy Activities: The Results of an OECD Survey*, *Note by the Secretariat,* DAF-COMP-WP2(2012)7-FINAL.en, 2013, p. 32: *„Visuose mums pateiktuose tyrimuose, kuriuose nagrinėjamos konkrečios intervencinės priemonės, atsižvelgiama tik į tiesioginį konkurencijos intervencijų poveikį vartotojų gerovei. Neatsižvelgiama į netiesioginį poveikį, kurį intervencija gali turėti kitose rinkose, taip pat toje pačioje rinkoje vėliau, dėl atgrasomojo poveikio antikonkurenciniam elgesiui. Taip akivaizdžiai nepakankamai įvertinamas šių intervencijų poveikis, nes atgrasymas tikriausiai yra svarbiausias konkurencijos teisės aktų įgyvendinimo tikslas (ir pasekmė). Priežastis yra metodologiniai sunkumai, kylantys dėl šio poveikio kiekybinio įvertinimo*“.
4) EBPO dokumento *Stocktaking on Evaluation, Note by Mr. Peter Ormosi*, DAF-COMP-WP2(2012)5.en, 11 June 2012, p. 22: *„Galiausiai bet koks naudos vertinimas, pagrįstas tik ištirtomis bylomis, gali būti žymiai per mažas įvertinimas, galbūt siekiantis 10 kartų, nes neatsižvelgiama į atgrasomąjį poveikį. Nors plačiai pripažįstama, kad teigiamas atgrasantis konkurencijos įgyvendinimo poveikis greičiausiai bus didelis, tikriausiai žymiai didesnis už naudą, paskaičiuotą pagal faktines bylas, mes labai mažai žinome apie šio nepakankamo įvertinimo mastą*“ (prieiga internete: https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/WP2%282012%295/en/pdf).
5) Europos Komisijos dokumento *Modelling the macroeconomic impact of competition policy: 2022 update and further development*, European Commission: Directorate-General for Competition, Directorate-General for Economic and Financial Affairs, Joint Research Centre, Cardani, R., Deisenhofer, T. et al., p. 4: *Dalis klientų sutaupymų, kuriuos galima būti apskaičiuoti gana nesudėtingai, atspindi tiesioginį agreguotą svarbių intervencijų poveikį kainoms. Vis dėlto šie klientų sutaupymai atspindi tik „ledkalnio viršūnę“ teigiamo konkurencijos politikos poveikio visuomenei požiūriu. Įstatymo įgyvendinimas taip pat sukelia i) netiesioginį atgrasomąjį poveikį ir ii) teigiamą su kainomis nesusijusį poveikį inovacijoms, kokybei ir našumui atitinkamose rinkose, kuris gali būti gerokai didesnis, bet taip pat jį yra sunkiau įvertinti*“ (prieiga internete: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6ec6f2c2-f082-11ed-a05c-01aa75ed71a1).

[2] Jungtinės Karalystės konkurencijos ir rinkų institucijos (*Competition and Markets Authority* – CMA) dokumento *The deterrent effect of competition authorities' work, Literature review*, CMA, 2017, 4.22 punktas (prieiga internete: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a82c57340f0b6230269c9d7/deterrent-effect-of-competition-authorities-work-lit-review.pdf).

koncentracijos nėra neteisėtos ir apie jas reikia pranešti. Priešingai nei draudžiamų susitarimų atveju, Konkurencijos tarybai neleidus vykdyti koncentracijos, dėl kurios būtų sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis arba itin apribota konkurencija atitinkamoje rinkoje, ūkio subjektams nėra skiriamos baudos (nebent apie tai nepranešama)[3]. Koncentracijų atveju atgrasomasis efektas pasireiškia tuo, kad ūkio subjektai žinodami, kad Konkurencijos taryba neleido vykdyti panašios koncentracijos, atsisako tokios koncentracijos vykdymo ir neteikia pranešimo apie koncentraciją, taip išvengdami su pranešimo pateikimu ir nagrinėjimu susijusių finansinių ir laiko sąnaudų.

3. Yra įvairių atgrasymo vertinimo metodų[4], tačiau tiesiogiai patikimai apskaičiuoti kiekvienu atveju atgrasymo generuojamą naudą yra ypač sunku. Tokie metodai reikalauja didelių duomenų kiekių, remiasi daugeliu prielaidų, jų taikymo rezultatams daro įtaką kiti veiksniai, taip pat tiesioginis atgrasymo vertinimas reikalauja ženklių žmogiškųjų išteklių.
4. Dauguma institucijų, vertinančių atgrasomąjį poveikį, informaciją apie tai, kiek kartelių ir kitų antikonkurencinių veiksmų atgrasoma, gauna apklausus atitinkamus suinteresuotuosius subjektus, o ne atliekant empirinę duomenų analizę. Apklausa siekiama išsiaiškinti, kiek susitarimų ar koncentracijų buvo atsisakyta arba jie buvo pakeisti (su teisine konsultacija arba be jos) prieš konkurencijos institucijai imantis veiksmų. Pasirinkus tinkamą tyrimo modelį ir užtikrinus pakankamai reprezentatyvų imties dydį, apklausos rezultatai gali būti naudojami vertinant atgrasomąjį poveikį pagal pažeidimų tipus [5].
5. Koeficiento (daugiklio), išvesto pagal apklausos rezultatus, naudojimas yra pripažįstamas kaip tinkamas metodas atgrasomajam poveikiui įvertinti[6]. Koeficientai netiesioginei naudai vertinti naudojami, pvz., Jungtinės Karalystės konkurencijos institucijos[7], o Europos Komisija atgrasymo koeficientus naudoja taikydama makroekonominį modelį, siekdama įvertinti konkurencijos politikos makroekonominį poveikį.

Jungtinės Karalystės konkurencijos institucijos ir Europos Komisijos atgrasomojo poveikio tyrimai

---

[3] Jei bauda yra skiriama dėl nepraneštos koncentracijos, nauda vartotojams – nei tiesioginė, nei netiesioginė dėl atgrasymo – nėra skaičiuojama.

[4] CMA dokumento *The deterrent effect of competition authorities' work, Literature review*, CMA, 2017, Appendix 1, p. 69.

[5] Europos Komisijos dokumento *Modelling the macroeconomic impact of competition policy: 2022 update and further development* p. 12: *„Dažniausiai taikomas vertinimo metodas grindžiamas apklausomis, kurių metu bendrovės ir jų teisės patarėjai tiesiogiai įvertina atgrasytų antikonkurencinių veiksmų, tenkančių vienam išaiškintam antikonkurenciniam veiksmui, skaičių. „Atgrasytų" atvejų skaičiaus ir „išaiškintų" atvejų skaičiaus santykis dažnai vadinamas „daugiklio" koeficientu. Arba daugiklis gali būti siejamas su „atgrasytos" žalos ir „išaiškintos" žalos santykiu".*

[6] CMA dokumento *The deterrent effect of competition authorities' work, Literature review*, CMA, 7 Sept 2017, p. 3: *„Todėl literatūroje teigiama, kad paprastas „daugiklio" metodas, naudojant tiesioginį stebimą intervencijų poveikį kaip pagrindą konkurencijos institucijų darbo atgrasomajam poveikiui įvertinti, greičiausiai bus netobulas, tačiau kol kas nėra alternatyvių pasiūlymų* (prieiga internete: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a82c57340f0b6230269c9d7/deterrent-effect-of-competition-authorities-work-lit-review.pdf).

[7] OFT dokumento *The impact of CA interventions on compliance and deterrence, Final Report*, OFT1391, December 2011, 8.7, 8.10, 8.19 punktai (prieiga internete: https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/ukgwa/20140402165036/http:/oft.gov.uk/shared_oft/reports/Evaluating-OFTs-work/oft1391.pdf); OFT dokumento *Positive Impact 10/11, Consumer benefits from the OFT's work*, July 2011, OFT1354, 1.14, 2.4 punktai (prieiga internete: https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/ukgwa/20130701170643mp_/http://www.oft.gov.uk/shared_oft/reports/Evaluating-OFTs-work/OFT1354.pdf).

6. Daugiausiai atgrasymo vertinimo atžvilgiu yra pažengusi Jungtinės Karalystės konkurencijos institucija (OFT, šiuo metu – CMA), kurios užsakymu 2007 m. ir 2011 m. buvo atliktos teisininkų bei įmonių apklausos ir jų rezultatų pagrindu išvesti atgrasymo koeficientai (daugikliai), rodantys, kiek kartų netiesioginė nauda dėl atgrasymo viršija tiesioginę laukiamą naudą nustačius pažeidimą ir neleidus antikonkurencinės koncentracijos.

7. OFT tyrimų (apklausų) rezultatai rodo, kad konkurencijos institucijų veiksmai turi didelį atgrasomąjį poveikį. OFT užsakymu tarptautinė audito kompanija *Deloitte* atliko apklausas, kuriose teisės ir ekonomikos konsultantai bei pačių bendrovių atstovai atsakė į klausimus[8], siekiant įvertinti konkurencijos priežiūros institucijos veiklos atgrasomąjį poveikį. Be to, 2011 m. OFT užsakymu atgrasomąjį poveikį įvertino pasaulinė konsultacinė kompanija *London Economics*[9].

8. Abiejuose tyrimuose pateikiamos išvados, kiek susitarimų (koncentracijų ir kt.) buvo atsisakyta ar iš esmės pakeista, palyginus su OFT priimtų sprendimų skaičiumi per tą patį laikotarpį (t. y. paskaičiuojami atgrasymo koeficientai). Jie rodo, kad:

   a) kiekvienam OFT atskleistam karteliui tenka nuo 4,6[10] iki 28[11] atgrasytų kartelių (t. y. vienas išaiškintas kartelis atgraso 5–28 kitų kartelių);
   b) bent 5 koncentracijų atsisakoma arba jos pakeičiamos, kad būtų išvengta OFT išvados, kad jos yra konkurenciją ribojančios (t. y. viena uždrausta arba leista su įpareigojimais koncentracija atgraso nuo 5 kitų konkurenciją ribojančių įmonių koncentracijų sudarymo)[12].

9. Europos Komisija, remdamasi rinkos dalyvių apklausomis, daro prielaidą, kad vidutinis svertinis atgrasymo koeficientas koncentracijoms yra 10, karteliams ir kitiems antikonkurenciniams susitarimams – 20, piktnaudžiavimui dominuojančia padėtimi – 10[13].

Konkurencijos tarybos apklausa ir rezultatai

10. 2024 m. Konkurencijos taryba užsakė apklausą siekdama įvertinti, kokį atgrasomąjį poveikį turi jos atliekami tyrimai ir priimami sprendimai pagal Konkurencijos įstatymą (buvo apklaustos įmonės ir teisininkai). Apklausą atliko ir rezultatus apibendrino rinkos ir visuomenės nuomonės tyrimo kompanija *Spinter Research* (UAB „Spinter tyrimai“). Klausimus dėl atgrasymo parengė

[8] OFT dokumentas *The Deterrent effect of competition enforcement by the OFT*, OFT962, Nov 2007, Deloitte Report (prieiga internete: https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/ukgwa/20140402181127/http:/www.oft.gov.uk/shared_oft/reports/Evaluating-OFTs-work/oft962.pdf).

[9] OFT dokumentas *The impact of competition interventions on compliance and deterrence*, Final Report, London Economics, Dec 2011, OFT1391 (prieiga internete: http://www.oft.gov.uk/shared_oft/reports/Evaluating-OFTs-work/oft1391.pdf).

[10] OFT dokumento *The deterrent effect of competition enforcement by the OFT*, OFT962, Nov 2007, Deloitte report, lentelė 5.2, p. 53.

[11] OFT dokumento *The impact of competition interventions on compliance and deterrence*, Final Report, London Economics, Dec 2011, OFT1391, lentelė 8.2, p. 106.

[12] Koncentracijų srityje teisininkų (234 vyresniųjų teisininkų) telefoninė apklausa (*Deloitte* 2007) parodė, kad kiekvienai OFT uždraustai ar pakeistai koncentracijai mažiausiai 5 koncentracijos buvo atsisakytos arba pakeistos dėl konkurencijos priežasčių prieš pateikiant OFT (t. y. santykis 5:1).

[13] Europos Komisijos dokumento *Modelling the macroeconomic impact of competition policy: 2022 update and further development*, European Commission, 2023, p. 14.

Konkurencijos taryba, remdamasi Jungtinės Karalystės konkurencijos institucijos (OFT) užsakymu *Deloitte* atliktos 2007 m. teisininkų ir įmonių apklausos[14] klausimais[15].

11. Apklausa buvo atlikta 2024 m. spalio–lapkričio mėn., apklausus dvi tikslines tyrimų grupes – teisininkus, dirbančius konkurencijos teisės srityje, ir įmones. Teisininkai buvo klausiami dėl atgrasytų koncentracijų ir susitarimų, atsakymai gauti iš 14 respondentų. Kitos tikslinės grupės – Lietuvoje veikiančių verslo įmonių su 50 ir daugiau darbuotojų skaičiumi[16] – buvo klausiama dėl susitarimų. 13 respondentų nurodė Konkurencijos tarybos veiksmų atgrasytus atvejus. Pagrindinis atgrasymo klausimų tikslas – nustatyti atgrasymo koeficientą. Tyrimas, pagrįstas konkurencijos teisės specialistų (advokatų, teisininkų) ir įmonių apklausomis, leido apskaičiuoti atgrasytų antikonkurencinių atvejų ir neatgrasytų atvejų, dėl kurių buvo priimtas Konkurencijos tarybos nutarimas, santykį.

12. **Teisininkų apklausa[17]**. Pagal teisininkų atsakymus *Spinter Research* paskaičiavo atgrasymo koeficientus koncentracijų ir draudžiamų susitarimų atvejais[18]. Atgrasomasis poveikis koncentracijose matuojamas pagal tai, kiek pasiūlytų praneštinų[19] atgrasytų atvejų 2021–2024 m. tenka vienam Konkurencijos tarybos priimtam sprendimui – uždraustai ar leistai su įpareigojimais koncentracijai. Atgrasomasis poveikis susitarimuose matuojamas pagal tai, kiek atgrasytų atvejų tenka vienam Konkurencijos tarybos priimtam sprendimui – išaiškintam draudžiamam susitarimui.

13. Pagal teisininkų apklausos rezultatus atgrasymo koeficientas koncentracijoms[20] – 2,6; atgrasymo koeficientas susitarimams[21] – 7,6.

[14] OFT dokumentas *The deterrent effect of competition enforcement by the OFT*, OFT962, Nov 2007, Deloitte report.

[15] Klausimai apklausoms Lietuvoje pateikiami šio dokumento 1 Priede.

[16] Bendra tyrimo imtis buvo 317 įmonių (atsakiusių respondentų skaičius). Iš jų didžioji dauguma atsakė į klausimus dėl žinomumo apie Konkurencijos įstatymo reikalavimus. Iš 19 įmonių, atsakiusių dėl antikonkurencinių susitarimų, 13 buvo įmonių, turinčių daugiau kaip 50 darbuotojų, o 6 – turinčios mažiau. Kadangi daugumą atsakiusiųjų sudarė įmonės su daugiau kaip 50 darbuotojų, siekiant reprezentatyvios imties ir konservatyvaus vertinimo, buvo laikomasi prielaidos, kad reprezentatyvią populiaciją sudaro įmonės su daugiau kaip 50 darbuotojų.

[17] Visa teisininkų pateikta informacija ir nuomonė išliko anoniminė, t. y. tiek teisininko vardas, pavardė, tiek advokatų kontoros pavadinimas išliko konfidencialūs ir nebuvo prieinami Konkurencijos tarybai. Konkurencijos taryba gavo tik sugrupuotus ir agreguotus atsakymus.

[18] Žr. 2 Priedą *Teisininkų tyrimas dėl Konkurencijos įstatymo pažeidimo atgrasymo*, Spinter Research, 2024 m. lapkritis.

[19] Įskaitant nepraneštinus, bet potencialiai probleminius susijungimus, kuriems Konkurencijos taryba galėtų atlikti tyrimą savo iniciatyva pagal Konkurencijos įstatymo 13 str.

[20] Atgrasymo koeficientas koncentracijoms skaičiuojamas klientų atsisakytų bei pakeistų koncentracijų, kurių atveju konsultavo teisininkai ir kurių po to nepakeitė (neuždraudė) Konkurencijos taryba, skaičių padalinus iš koncentracijų, kurių atveju tie teisininkai konsultavo klientus ir kurių Konkurencijos taryba neleido vykdyti arba leido vykdyti su sąlygomis bei įpareigojimais, skaičiaus.

[21] Atgrasymo koeficientas susitarimams skaičiuojamas klientų atsisakytų bei pakeistų dėl galimų konkurencijos problemų susitarimų (potencialių kartelių ir kt.), kurių atveju konsultavo teisininkai, skaičių padalinus iš susitarimų, pasibaigusių Konkurencijos įstatymo 5 str. pažeidimo pripažinimu, kuriuose tie teisininkai konsultavo, skaičiaus.

14. **Įmonių apklausa**. Pagal įmonių atsakymus *Spinter Research* paskaičiavo atgrasymo koeficientą susitarimams[22]. Pagal įmonių su daugiau kaip 50 darbuotojų atsakymų rezultatus (2020–2024 m.) įvertintas atgrasymo koeficientas susitarimuose[23] yra 46,4[24].

15. Netiesioginė nauda vartotojams dėl atgrasomojo poveikio f^{atgr} skaičiuojama, tiesioginę naudą f padauginus iš atitinkamo atgrasymo koeficiento k:

$$f^{atgr} = f * k$$

16. Laikantis konservatyvumo principo, naudos dėl atgrasymo skaičiavimai pateikiami rėžiais, taikant koeficientą 7,6 ir 46,4 susitarimams bei 2,6 koncentracijoms[25].

17. Gauti naudos vertinimai dėl atgrasymo turėtų būti laikomi apytiksliais, parodantys, koks galėtų būti atgrasomojo poveikio mastas. Jie grindžiami vidutiniu atgrasomuoju poveikiu, kuris, tikėtina, gaunamas prižiūrint Konkurencijos įstatymo reikalavimų laikymąsi.

[22] Žr. 3 Priedą *Verslo įmonių žinių apie Konkurencijos įstatymą sociologinis tyrimas*, Spinter Research, 2024 m. spalis.

[23] Atgrasymo koeficientas susitarimams pagal įmonių apklausą skaičiuojamas, atgrasytų atvejų (atsisakytų bei pakeistų susitarimų dėl Konkurencijos tarybos tyrimo grėsmės) skaičių (šalyje) padalinus iš Konkurencijos tarybos paskelbtų nutarimų dėl Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio pažeidimo, skaičiaus.

[24] Atgrasymo koeficientas susitarimams pagal įmonių apklausos rezultatus yra gerokai didesnis negu pagal teisininkų apklausos rezultatus. Tai galima iš dalies paaiškinti tuo, kad įmonės pačios atsisako probleminių susitarimų be išorės teisininkų konsultacijų. Be to, gali būti, kad santykinai daugiau teisininkų dirba prie bylos, kuri nagrinėjama Konkurencijos taryboje, negu kitais atgrasytais atvejais, o tai mažina koeficiento pagal teisininkų tyrimą reikšmę.

[25] T. y. nauda dėl antikonkurencinių susitarimų atgrasymo yra nuo 7,6 karto iki 46,4 karto didesnė negu tiesioginė nauda, generuota susitarimuose, o nauda dėl antikonkurencinių koncentracijų atgrasymo yra 2,6 karto didesnė negu tiesioginė nauda, generuota susijungimuose.

1 Priedas

Apklausos klausimai teisininkams

1 klausimas
Nurodykite bendrą skaičių koncentracijų, dėl kurių Jūs formaliai ir neformaliai konsultavote klientus nuo 2021 m. iki šios apklausos pildymo dienos, susumavę visus atvejus, kai koncentracijai reikėjo Konkurencijos tarybos leidimo (pagal Konkurencijos įstatymo 8 str.) arba Konkurencijos taryba galėjo koncentraciją vertinti savo iniciatyva (pagal Konkurencijos įstatymo 13 str.).

1 atsakymas (įrašykite bendrą koncentracijų skaičių) ___

2 klausimas
Kiek iš 1 atsakyme nurodytų koncentracijų Jūsų konsultuoti klientai (įmonės) atsisakė dėl galimų konkurencijos problemų ir nepateikė pranešimo Konkurencijos tarybai?

2 atsakymas (įrašykite koncentracijų skaičių) ____

3 klausimas
Kiek iš 1 atsakyme nurodytų koncentracijų buvo pakeistos (modifikuotos) dėl galimų konkurencijos problemų dar prieš pateikiant koncentracijos pranešimą Konkurencijos tarybai, kuri vėliau jas išnagrinėjusi davė leidimą be sąlygų ir įpareigojimų?

3 atsakymas (įrašykite koncentracijų skaičių) ____

4 klausimas
Kiek iš 1 atsakyme nurodytų koncentracijų Konkurencijos taryba neleido vykdyti arba leido vykdyti su sąlygomis bei įpareigojimais?

4 atsakymas (įrašykite koncentracijų skaičių) _____

5 klausimas
Kiek apytiksliai klientų Jūs konsultavote nuo 2021 m. iki šios apklausos pildymo dienos įmonių susitarimų klausimais, kurie potencialiai galėjo būti laikomi konkurenciją ribojančiais draudžiamais susitarimais pagal Konkurencijos įstatymo 5 str.?

5 atsakymas (įrašykite klientų skaičių) _____

6 klausimas
Nurodykite, kiek iš viso susitarimų nuo 2021 m. iki šios apklausos pildymo dienos Jūsų klientai po konsultacijų su Jumis atsisakė arba iš esmės pakeitė dėl grėsmės, kad susitarimą Konkurencijos taryba galėjo laikyti konkurenciją ribojančiu susitarimu? Įtraukite tik tuos susitarimus, kurių Konkurencijos taryba netyrė ir, Jūsų žiniomis, šiuo metu netiria.

6 atsakymas (įrašykite susitarimų skaičių pagal Jūsų konsultuotus klientus) _____

7 klausimas

Nurodykite bendrą Konkurencijos tarybos nagrinėtų bylų, pasibaigusių Konkurencijos įstatymo 5 str. pažeidimo pripažinimu, skaičių, kuriose Jūs nuo 2021 m. iki šios apklausos pildymo dienos konsultavote (atstovavote) klientus bent vienoje iš šių stadijų: iki Konkurencijos tarybos tyrimo pradžios, tyrimo metu, po to, kai Konkurencijos taryba užbaigė tyrimą ir išsiuntė pranešimą apie įtariamą Konkurencijos įstatymo pažeidimą.

7 atsakymas (įrašykite bendrą bylų skaičių pagal Jūsų konsultuotus klientus) _____

Apklausos klausimai įmonėms

1 klausimas

Ar Jūsų įmonė per pastaruosius 5 metus atsisakė susitarimo su kitomis įmonėmis arba iš esmės pakeitė susitarimo sąlygas dėl grėsmės pažeisti Konkurencijos įstatymo nuostatas?

Taip_____

Ne_____

Negaliu atsakyti_____

2 klausimas

Jeigu TAIP, kiek tokių atvejų buvo? _____

2 priedas

Teisininkų tyrimas dėl konkurencijos įstatymo pažeidimo atgrasymo

TEISININKŲ TYRIMAS DĖL KONKURENCIJOS ĮSTATYMŲ PAŽEIDIMO ATGRASYMO

užsakovas

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONKURENCIJOS TARYBA

vykdytojas

spinter research

ESOMAR WORLD RESEARCH

iris THE INDEPENDENT RESEARCH INSTITUTES NETWORK

2024 m. lapkritis

METODIKA

spinter research

TYRIMO METODIKA

LAIKAS

2024 10 22 – 11 08

TIKSLAS

Nustatyti atgrasymo koeficientus

TIKSLINĖ GRUPĖ

Šalies teisininkai, dirbantys konkurencijos teisės srityje

APKLAUSOS METODAS

CAWI *(Computer Assisted WEB Interview).*

IMTIS

Tyrimo metu buvo apklausta 14 respondentų.

ATRANKA

Tyrime naudotas tikslinės atrankos metodas. Tyrimo anketą platino Užsakovas.

LOKACIJA

Visa šalies teritorija.

DUOMENŲ ANALIZĖ

Analizė atlikta SPSS/PC programine įranga. Ataskaitoje pateikiami bendrieji atsakymų pasiskirstymai (procentai), ir pasiskirstymai pagal socialines-demografines charakteristikas (Žr. Priedus).

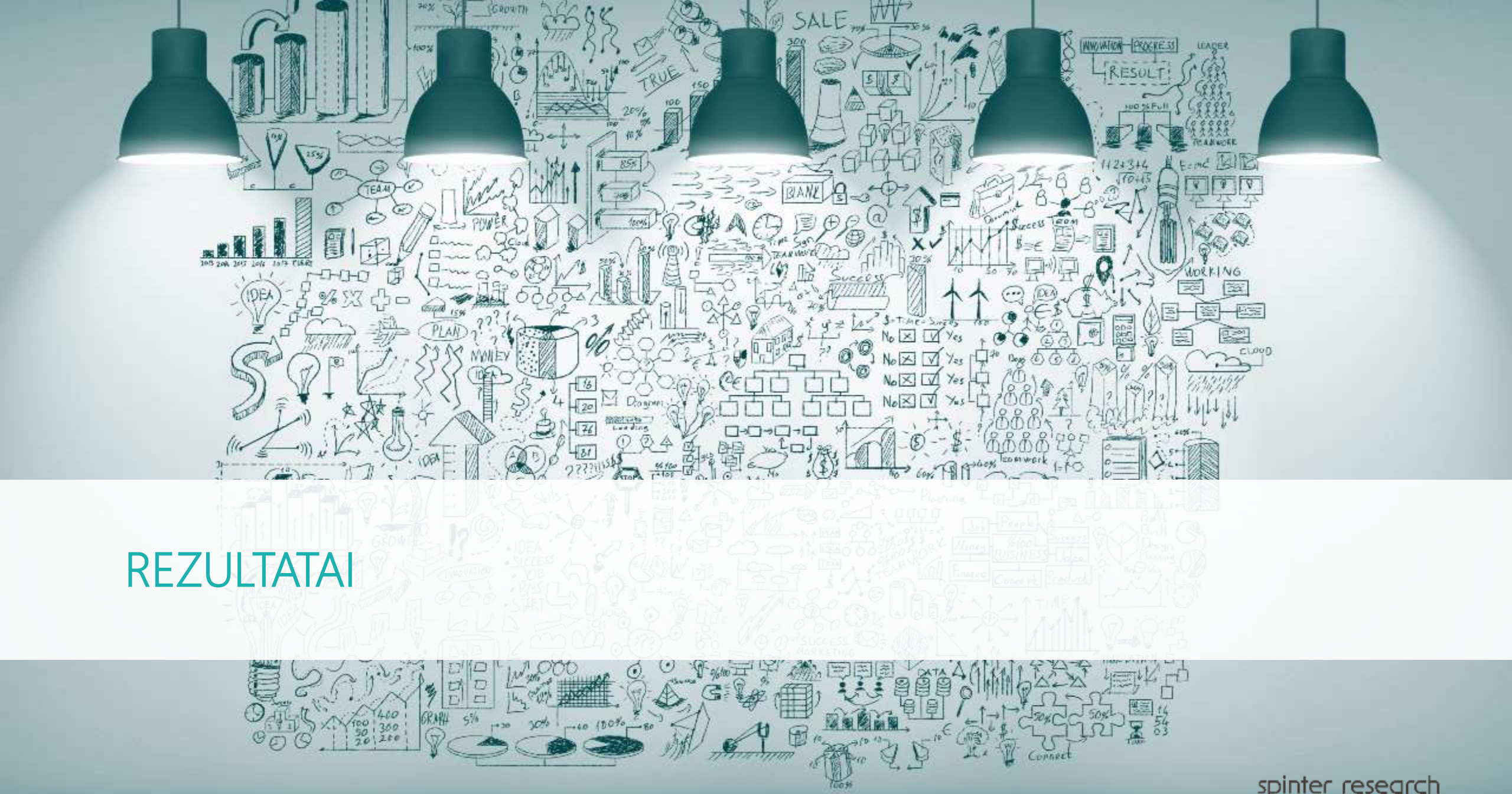
SALE
TRUE
RESULT
TEAM
POWER
BANK
IDEA
PLAN
MONEY
WORKING
CLOUD
GRAPH
Connect

REZULTATAI

ATGRASYMO KOEFICIENTAS KONCENTRACIJOMS

Iš viso konsultuota dėl koncentracijų nuo 2021 m.:

265

koncentracijos

21

koncentracijų, kurių **atsisakė** dėl galimų konkurencijos problemų ir nepateikė pranešimo Konkurencijos tarybai

10

modifikuotų koncentracijų dėl galimų konkurencijos problemų dar prieš pateikiant koncentracijos pranešimą Konkurencijos tarybai

12

koncentracijų, kurias Konkurencijos taryba **neleido vykdyti**

Atgrasymo koeficientas koncentracijoms

2,6

(95 proc. pasikliautinumo intervalas 2,4 – 3,2)

N=14

ATGRASYMO KOEFICIENTAS SUSITARIMAMS
pagal advokatų rezultatus

Iš viso konsultuota dėl susitarimų nuo 2021 m.:

564

klientų

326

susitarimų, kurių **atsisakė** arba iš esmės pakeitė dėl grėsmės, kad susitarimą Konkurencijos taryba galėjo laikyti konkurenciją ribojančiu susitarimu

43

susitarimai, kurie buvo Konkurencijos tarybos **pripažinti pažeidusiais įstatymą**

Atgrasymo koeficientas susitarimams

7,6

(95 proc. pasikliautinumo intervalas 6,3 – 9,8)

N=14

ATGRASYMO KOEFICIENTAS SUSITARIMAMS
pagal įmonių rezultatus

371
visai įmonių populiacijai

susitarimų, kurių **atsisakė** arba iš esmės pakeitė dėl grėsmės, kad susitarimą Konkurencijos taryba galėjo laikyti konkurenciją ribojančiu susitarimu

Atgrasymo koeficientas susitarimams

46,4

(95 proc. pasikliautinumo intervalas 25– 71,4)

N=317

Kontaktinė informacija

UAB Spinter tyrimai
info@spinter.lt
tel. 863720595

spinter research

3 priedas

Verslo įmonių žinių apie konkurencijos įstatymą sociologinis tyrimas

VERSLO ĮMONIŲ ŽINIŲ APIE KONKURENCIJOS ĮSTATYMĄ SOCIOLOGINIS TYRIMAS

užsakovas

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONKURENCIJOS TARYBA

vykdytojas

spinter research

ESOMAR WORLD RESEARCH

iris THE INDEPENDENT RESEARCH INSTITUTES NETWORK

2024 spalis

METODIKA

spinter research

TYRIMO METODIKA

LAIKAS

2024 09 23 – 10 11

TIKSLAS

Išsiaiškinti verslo įmonių žinias apie konkurencijos įstatymą ir jo pažeidimus

TIKSLINĖ GRUPĖ

Lietuvoje veikiančios verslo įmonės

APKLAUSOS METODAS

Kombinuotas metodas: CATI *(Computer Assisted Telephone Interview)* ir CAWI *(Computer Assisted WEB Interview)*

IMTIS

Tyrimo metu buvo apklausta 317 respondentų

ATRANKA

Tyrime naudotas disproporcinis kvotinės atrankos metodas, taikant įmonės dydžio ir veiklos srities kvotas

LOKACIJA

Visa šalies teritorija

DUOMENŲ ANALIZĖ

Analizė atlikta SPSS/PC programine įranga. Ataskaitoje pateikiami bendrieji atsakymų pasiskirstymai (procentai), ir pasiskirstymai pagal socialines-demografines charakteristikas (Žr. Priedus)

STATISTINĖ PAKLAIDA

Atrankiniuose kiekybiniuose tyrimuose visada išlieka statistinės paklaidos tikimybė, į kurią būtina atsižvelgti interpretuojant duomenis.
Pvz.: jeigu apklausę 1000 respondentų gavome, jog 33,9 proc. apklaustųjų atsakė X, tai yra 95 proc. tikimybė, kad tikroji reikšmė yra tarp 31,1 proc. ir 36,7 proc.
Jeigu apklausę 500 respondentų gavome, jog 33,9 proc. apklaustųjų atsakė X, tai yra 95 proc. tikimybė, kad tikroji reikšmė yra tarp 29,9 proc. ir 37,9 proc.
Įverčio tikslumas mažėja, mažėjant analizuojamų atsakymų skaičiui.
Toliau pateikiama lentelė padedanti įvertinti statistinę paklaidą.

%=	3/97	5/95	10/90	15/85	20/80	25/75	30/70	40/60	50/50
N=									
10	10,6	13,5	18,6	22,1	24,8	26,8	28,4	30,4	31,0
30	6,1	7,8	10,7	12,8	14,3	15,5	16,4	17,5	17,9
50	4,7	6,0	8,3	9,9	11,1	12,0	12,7	13,6	13,9
75	3,9	4,9	6,8	8,1	9,1	9,8	10,4	11,1	11,3
100	3,3	4,3	5,9	7,0	7,8	8,5	9,0	9,6	9,8
150	2,7	3,5	4,8	5,7	6,4	6,9	7,3	7,8	8,0
200	2,4	3,0	4,2	4,9	5,5	6,0	6,4	6,8	6,9
300	1,9	2,5	3,4	4,0	4,5	4,9	5,2	5,5	5,7
400	1,7	2,1	2,9	3,5	3,9	4,2	4,5	4,8	4,9
500	1,5	1,9	2,6	3,1	3,5	3,8	4,0	4,3	4,4
600	1,4	1,7	2,4	2,9	3,2	3,5	3,7	3,9	4,0
700	1,3	1,6	2,2	2,6	3,0	3,2	3,4	3,6	3,7
800	1,2	1,5	2,1	2,5	2,8	3,0	3,2	3,4	3,5
1000	1,1	1,4	1,9	2,2	2,5	2,7	2,8	3,0	3,1

SOCIALINĖS-DEMOGRAFINĖS CHARAKTERISTIKOS

ĮMONĖS DARBUOTOJŲ SKAIČIUS (%)

Iki 10 darbuotojų	20
11-50 darbuotojų	25
51-250 darbuotojų	29
Daugiau kaip 250 darbuotojų	26

RESPONDENTŲ PAREIGOS ĮMONĖJE (%)

Vienas iš vadovų	35
Padalinio vadovas	25
Vyr. specialistas	22
Specialistas	18

ĮMONĖS RINKA (%)

Lietuvos rinka	56
Lietuvos ir užsienio rinkos	31
Užsienio rinkos	13

VEIKLOS SRITIS (%)

Prekyba	35
Gamyba	23
Fizinės paslaugos	25
Intelektualinės paslaugos	17

ĮMONĖS VEIKLOS LAIKOTARPIS (%)

Iki 3 metų	5
3-5 metus	6
5-10 metų	13
Daugiau nei 10 metų	76

ĮMONĖS APYVARTA 2023 m. (%)

Iki 500 tūkst. Eur	23
Nuo 500 tūkst. Iki 1 mln. Eur	6
Nuo 1 iki 5 mln. Eur	22
Nuo 5 iki 10 mln. Eur	15
Daugiau nei 10 mln. Eur	34

APSKRITIS (%)

Alytaus apskritis	4
Kauno apskritis	23
Klaipėdos apskritis	9
Marijampolės apskritis	3
Panevėžio apskritis	6
Šiaulių apskritis	6
Tauragės apskritis	3
Telšių apskritis	4
Utenos apskritis	3
Vilniaus apskritis	39

SALE
GROWTH
TRUE
INNOVATION
PROGRESS
RESULT
TEAMWORK
TEAM
POWER
BLANK
IDEA
PLAN
MONEY
Success
WORKING
CLOUD
Yes
No

REZULTATAI

MARKETING
INNOVATION
GRAPH
Connect

ŽINIOS APIE KONKURENCIJOS ĮSTATYMĄ (PROC.)

Jūsų nuomone, ar šie veiksmai pažeidžia Konkurencijos įstatymą?

N=317

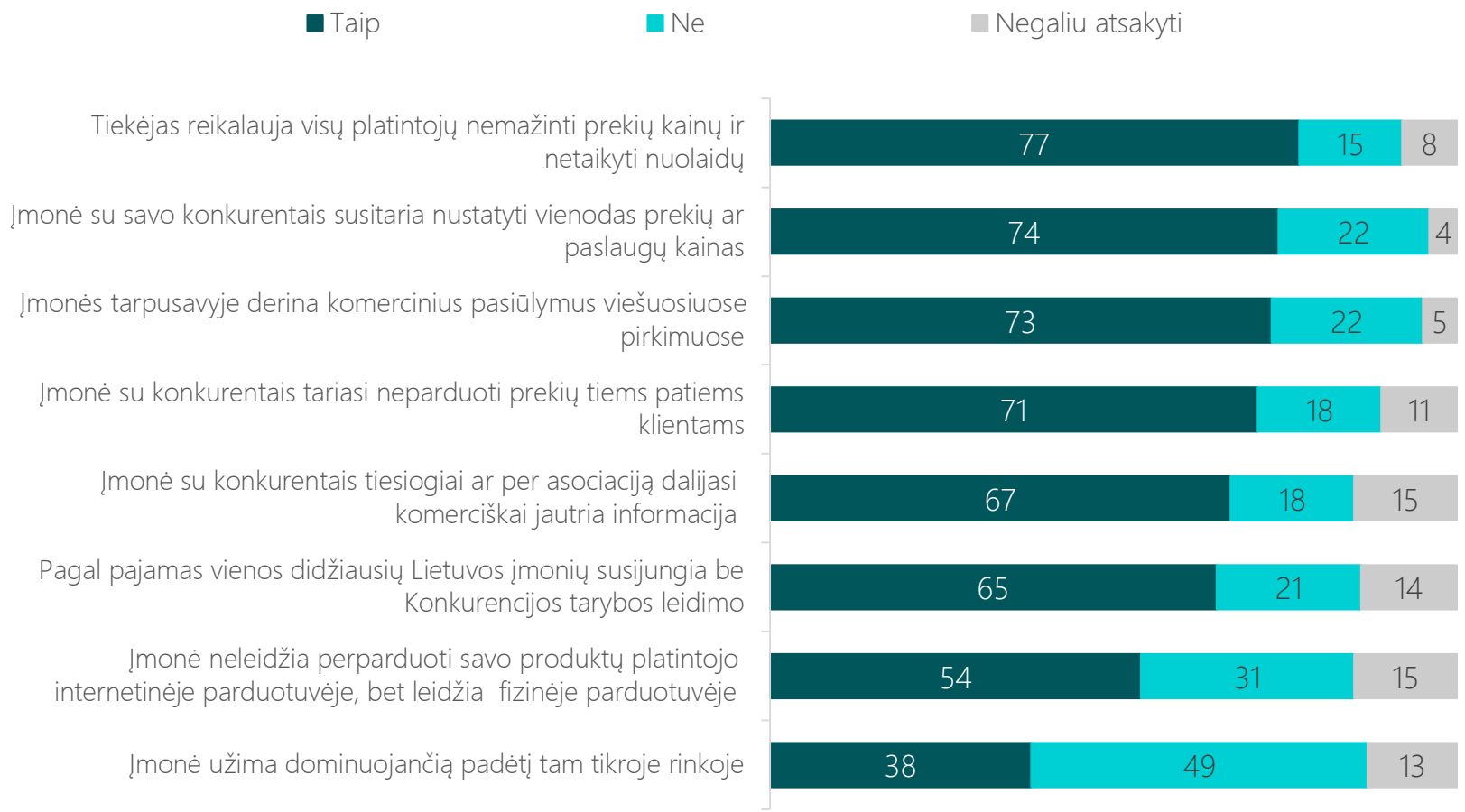

Manantys jog įmonė su konkurentais besidalinanti komerciškai jautria informacija, sutarianti nustatyti vienodas prekių ar paslaugų kainas arba tarpusavyje derinanti komercinius pasiūlymus viešuosiuose pirkimuose, pažeistų Konkurencijos įstatymą, dažniau teigia įmonių realizuojančių savo produkciją / paslaugas Lietuvos arba Lietuvos ir užsienio rinkose atstovai.

Kad įstatymą pažeistų tiekėjas, reikalaujantis nemažinti kainų / netaikyti nuolaidų, arba įmonė besitarianti su konkurentais neparduoti prekių tiems patiems klientams, ar su konkurentais besidalinanti komerciškai jautria informacija – stambiausių įmonių (apyvarta 2023 m. didesnė nei 10 mln. Eur) atstovai.

ŽINIOS APIE KONKURENCIJOS ĮSTATYMĄ (PROC.)

Jūsų nuomone, ar teisingas teiginys: Įmonės, informavusios Konkurencijos tarybą apie savo dalyvavimą konkurenciją ribojančiame susitarime, gali būti atleistos nuo baudos ar tikėtis baudų sumažinimo.

N=317

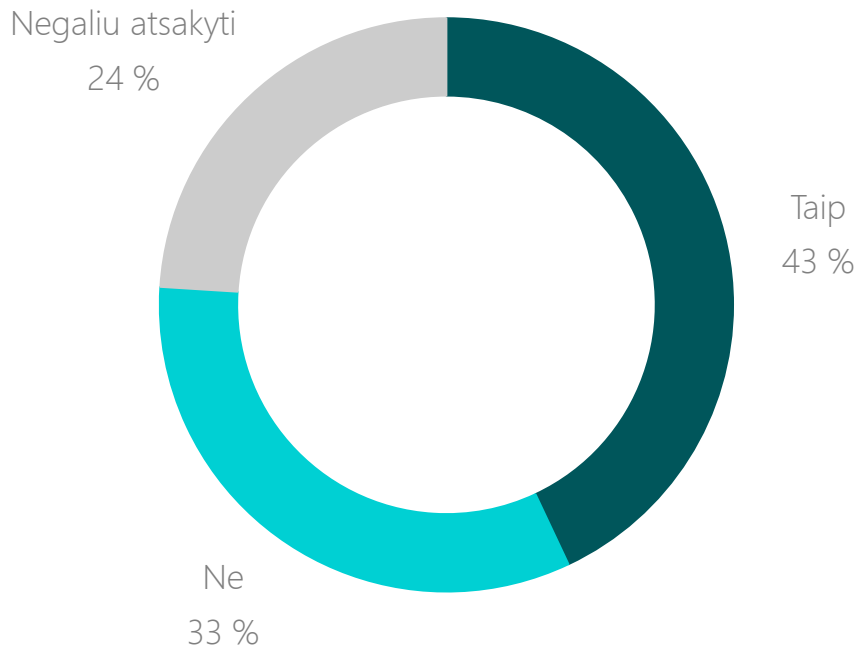

Manantys, jog įmonės, informavusios Konkurencijos tarybą apie savo dalyvavimą konkurenciją ribojančiame susitarime, gali būti atleistos nuo baudos ar tikėtis baudų sumažinimo, dažniau teigia tiek Lietuvos, tiek užsienio rinkose savo produkciją / paslaugas realizuojančių įmonių atstovai.

ŽINIOS APIE KONKURENCIJOS ĮSTATYMĄ (PROC.)

Jūsų nuomone, ar teisingas teiginys: Asmenims, pateikusiems įrodymų apie galimą konkurenciją ribojantį susitarimą, gali būti išmokėtas atlygis iki 100 tūkst. eurų.

N=317

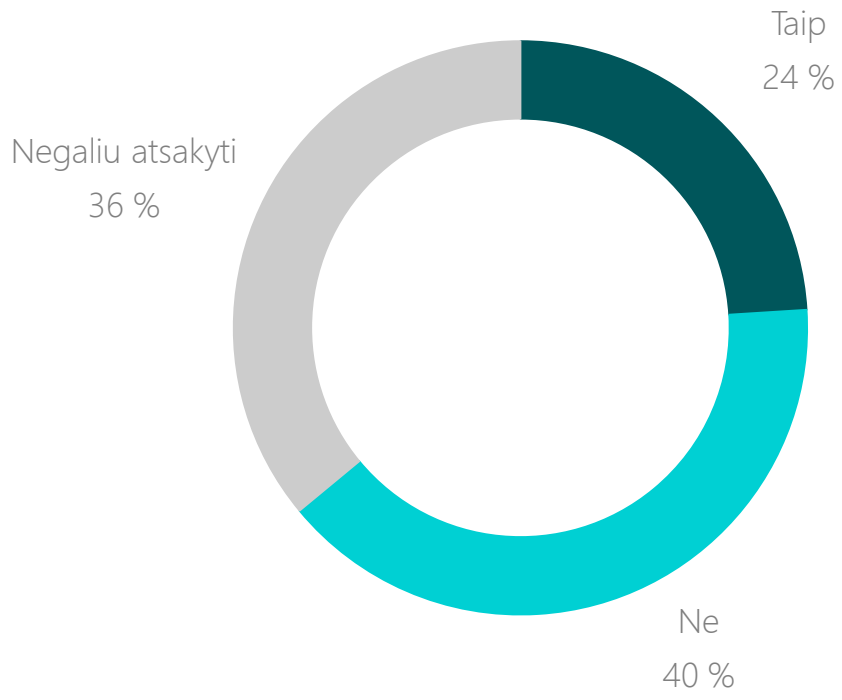

Manantys, jog asmenims, pateikusiems įrodymų apie galimą konkurenciją ribojantį susitarimą, negali būti išmokamas atlygis, dažniau teigia stambiausių įmonių (apyvarta 2023 m. didesnė nei 10 mln. Eur) atstovai.

DALYVAVIMAS MOKYMUOSE DĖL KONKURENCIJOS TEISĖS (PROC.)

Ar per pastaruosius 2 metus Jūsų įmonės darbuotojai dalyvavo mokymuose dėl konkurencijos teisės užtikrinimo?

N=317

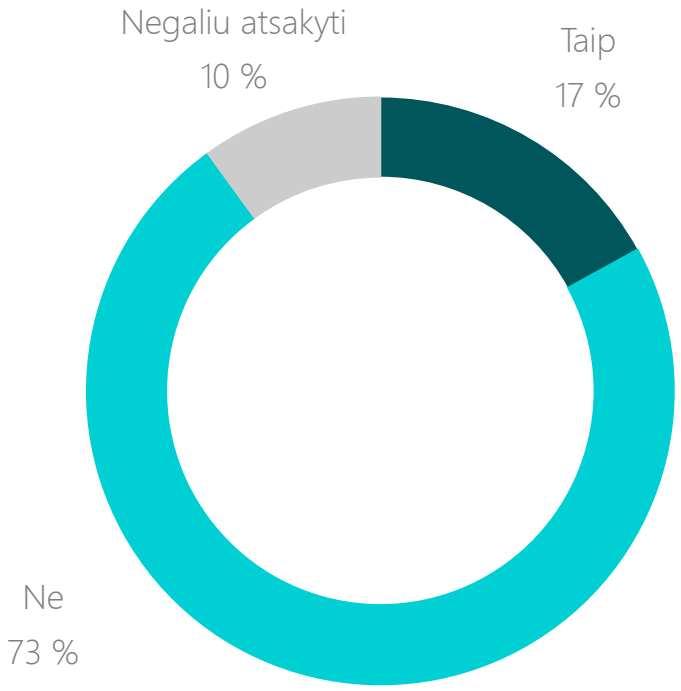

Mokymuose dažniau teko dalyvauti didelių įmonių atstovams

ANTIKONKURENCINIŲ VEIKŲ VENGIMO PRAKTIKA (PROC.)

Ar Jūsų įmonė per pastaruosius 5 metus atsisakė susitarimo su kitomis įmonėmis arba iš esmės pakeitė susitarimo sąlygas dėl grėsmės pažeisti Konkurencijos įstatymo nuostatas?

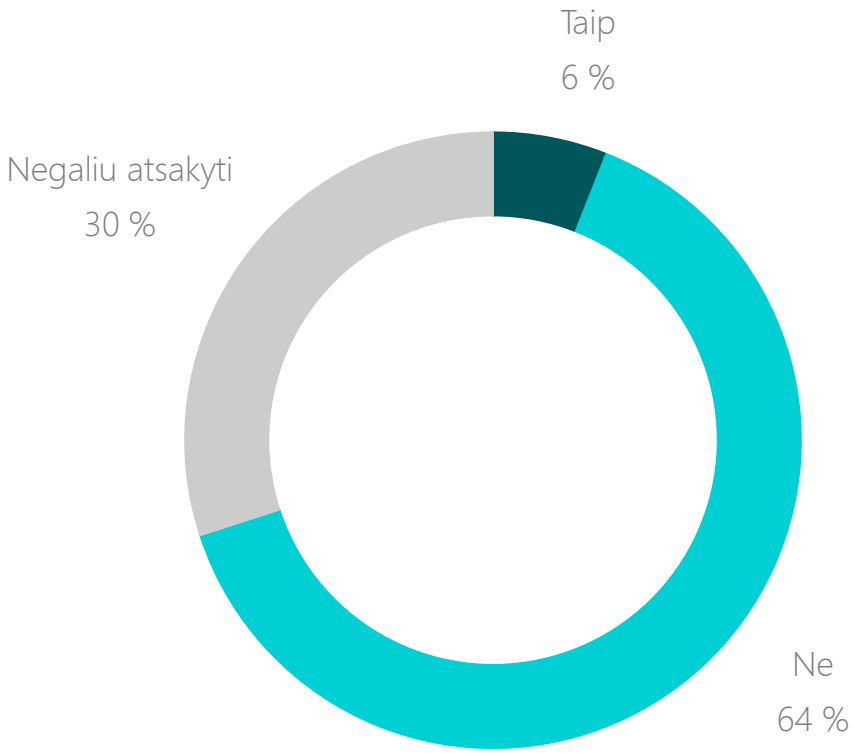

ĮMONĖS POLITIKA DĖL KONKURENCIJOS TEISĖS REIKALAVIMŲ UŽTIKRINIMO (PROC.)

Kiek tokių atvejų buvo?

N=19*

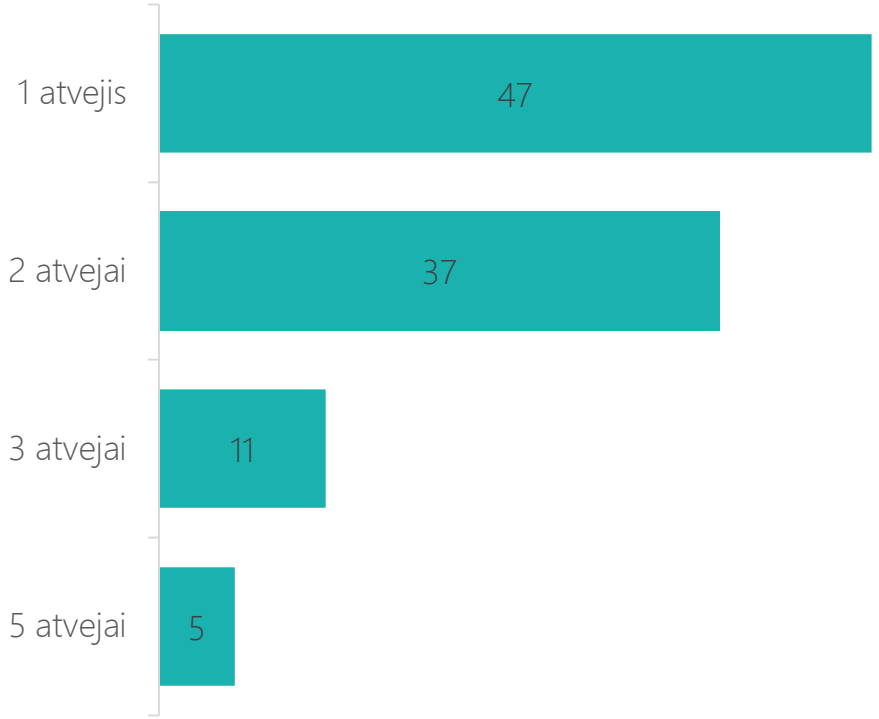

Keliais atvejais Jūsų įmonė pasinaudojo išorės teisinėmis konsultacijomis?

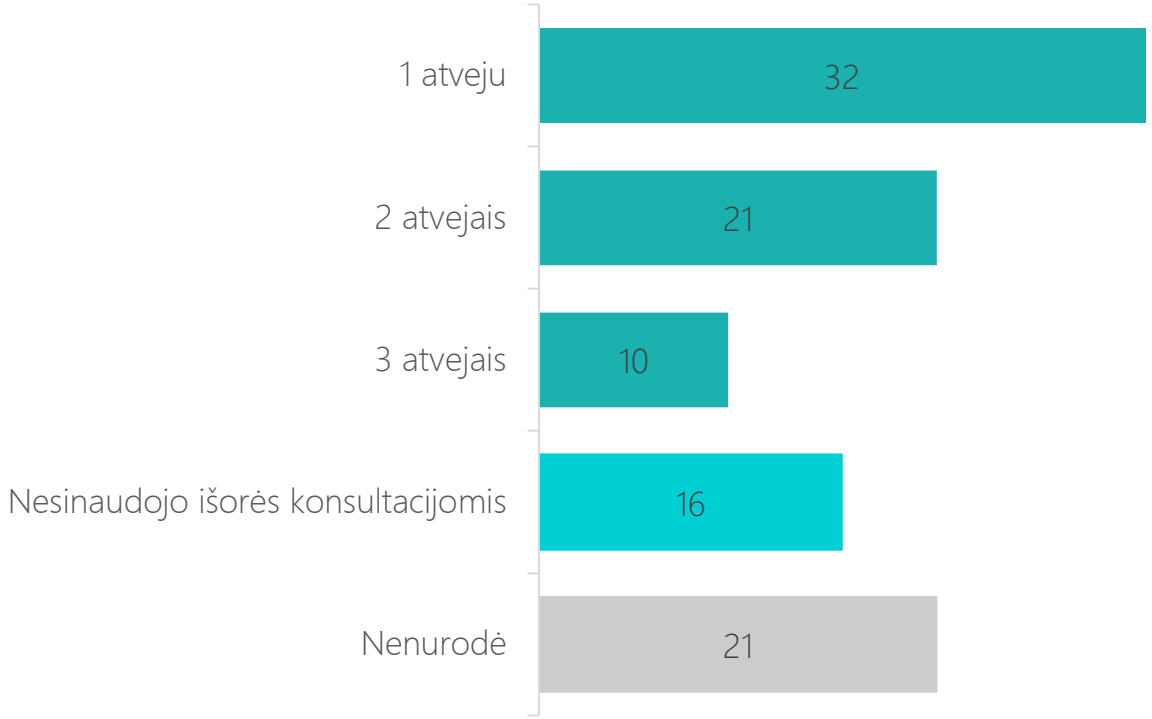

**įmonė per pastaruosius 5 metus atsisakė susitarimo su kitomis įmonėmis arba iš esmės pakeitė susitarimo sąlygas dėl grėsmės pažeisti Konkurencijos įstatymo nuostatas*

APIBENDRINIMAS

APIBENDRINIMAS

- Didžioji dalis apklaustų įmonių atstovų mano jog šiuose teiginiuose apibūdinami veiksmai pažeidžia Konkurencijos įstatymą: tiekėjas reikalauja visų platintojų nemažinti prekių kainų ir netaikyti nuolaidų (77 proc.), įmonė su savo konkurentais susitaria nustatyti vienodas prekių ar paslaugų kainas (74 proc.), įmonės tarpusavyje derina komercinius pasiūlymus viešuosiuose pirkimuose (73 proc.), įmonė su konkurentais tariasi neparduoti prekių tiems patiems klientams (71 proc.), įmonė su konkurentais tiesiogiai ar per asociaciją dalijasi komerciškai jautria informacija (67 proc.), pagal pajamas vienos didžiausių Lietuvos įmonių susijungia be Konkurencijos tarybos leidimo (65 proc.), įmonė neleidžia perparduoti savo produktų platintojo internetinėje parduotuvėje, bet leidžia fizinėje parduotuvėje (54 proc.). Kita vertus, mažuma (38 proc.) teigia manantys jog įmonė užimanti dominuojančią padėtį tam tikroje rinkoje pažeidžia Konkurencijos įstatymą.
- Daugiau nei pusė (57 proc.) įmonių atstovų nežino jog įmonės, informavusios apie savo dalyvavimą konkurenciją ribojančiame susitarime ar padėjimą jį sudaryti, gali būti atleidžiamos nuo baudos arba tikėtis baudų sumažinimo.
- Dauguma (76 proc.) apklaustųjų nežino, kad asmenims, pateikusiems įrodymų apie galimą konkurenciją ribojantį susitarimą, gali būti išmokėtas atlygis iki 100 tūkst. eurų.
- 17 proc. teigia jog per pastaruosius 2 metus jų atstovaujamos įmonės darbuotojai dalyvavo mokymuose dėl konkurencijos teisės užtikrinimo.
- 6 proc. nurodo kad jų įmonė per pastaruosius 5 metus atsisakė susitarimo su kitomis įmonėmis arba iš esmės pakeitė susitarimo sąlygas dėl grėsmės pažeisti Konkurencijos įstatymo nuostatas.
- 47 proc. nurodo 1 tokį atvejį kuomet jų įmonė per pastaruosius 5 metus atsisakė susitarimo su kitomis įmonėmis arba iš esmės pakeitė susitarimo sąlygas dėl grėsmės pažeisti Konkurencijos įstatymo nuostatas, 37 proc. – 2 atvejus, 11 proc. – 3 atvejus, 5 proc. – 5 atvejus *(statistiškai nereikšminga imtis N=19).*
- 32 proc. teigia jog jų atstovaujama įmonė pasinaudojo išorės teisinėmis konsultacijomis 1 atveju, 21 proc. – 2 atvejais, 10 proc. – 3 atvejais, 16 proc. nurodo jog įmonė išorės konsultacijomis nesinaudojo *(statistiškai nereikšminga imtis N=19).*

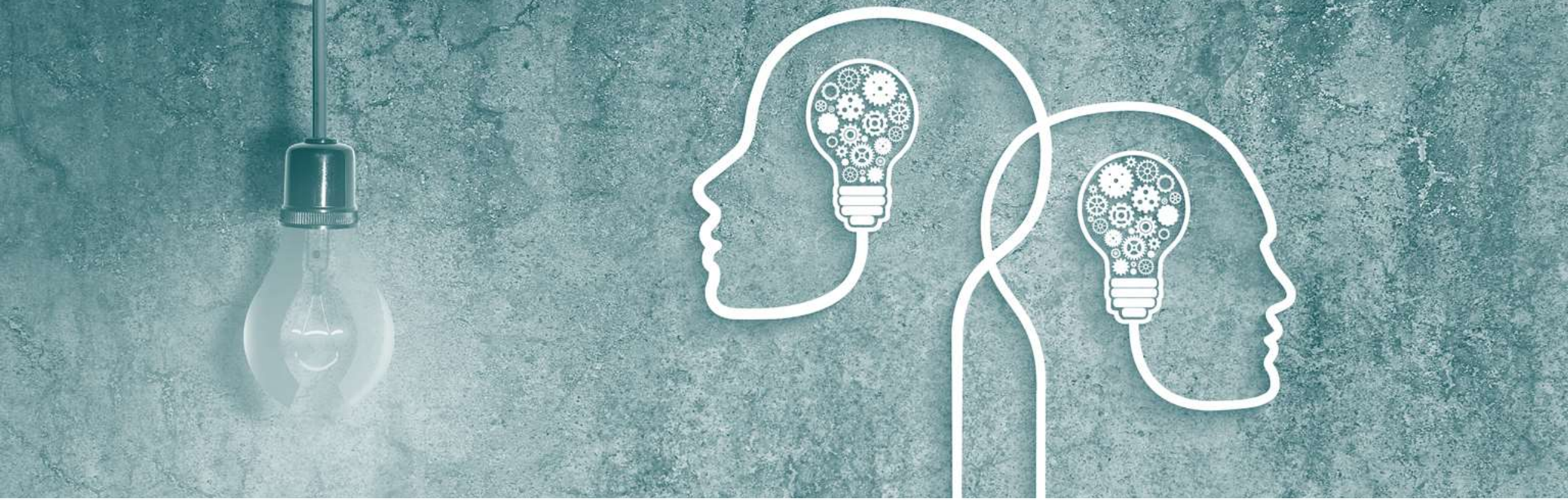

IŠVADOS

IŠVADOS

- Konkurencijos teisės pažeidimai dažniausiai siejami su karteliniais susitarimais, kainų derinimu. Reikšminga dalis verslo subjektų neturi pakankamai žinių atpažinti verslo subjekto veiksmus pažeidžiančius Konkurencijos įstatymą (23 – 46 proc.).
- Dauguma įmonių atstovų nežino, kad pranešus apie konkurenciją ribojantį susitarimą galima sumažinti ar išvengti baudų (57 proc.), bei atlygį už įrodymus apie konkurenciją ribojančius veiksmus, susitarimus (76 proc.). Tik nedidelės dalies įmonių darbuotojai dalyvauja mokymuose apie konkurencijos teisę (17 proc.).
- Nors dalis Lietuvos verslo subjektų gerai suvokia kai kurias konkurencijos teisės sritis, būtina toliau didinti informuotumą apie konkurencijos teisę ir tiekimo grandinės dalyvių motyvaciją pranešti apie pažeidimus. Komunikuojant tikslinga aiškiai apibrėžti pažeidimų požymius, viešinti piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi pavyzdžius.

Kontaktinė informacija

UAB Spinter tyrimai
info@spinter.lt
tel. 863720595

spinter research